

Cercar documents ▶

Cercar

per
títolper
autorCerca
temàticaVersió per
imprimir

DOCUMENTS DE FLORES JUANPERE, MONTSERRAT

- AÏLLAMENT,
RELIGIOSITAT I
MEDICINA
- ARA VE EL SEGAR I EL
BATRE
- EL PAS DEL
DAVALLAMENT DE LA
CREU
- ELS CEMENTIRIS DE
REUS (SEGLES XII-XVIII)
- ELS MOLINS
HIDRÀULICS FARINERS
DE LA CONCA ALTA DELS
RIUS SIURANA I
MONTSANT
- ELS SARDS DE LES
MINES DE FALSET AL
SEGLE XIV
- LA DIADA DE LA TRUITA
AMB SUC
D'ULLDEMOLINS
- LES DANSES DE LA
MORT: UNA VISIÓ
ICONOGRÀFICA
- LES MINES DE
BELLMUNT AL SEGLE XIV
- «NO S' I FA FOCH NI
ESTADA»:
ABANDONAMENT I
REOCUPACIÓ DE MASOS
A ALBARCA EN ELS
SEGLES XV I XVI

EL PAS DEL DAVALLAMENT DE LA CREU

FLORES JUANPERE, MONTSERRAT

Com en moltes altres poblacions del nostre país, Divendres Sant al vespre podem veure desfilar davant dels nostres ulls la narració de la Passió de Crist. Cadascun dels passos que participen en la processó del Sant Enterrament representen tridimensionalment una de les escenes d'aquesta narració.

Els passos que surten a la processó són, en primera instància, una manifestació de religiositat. Cadascun d'ells reflecteix la devoció i la manera de pensar tant de les persones que en el passat el van fer construir com de les que l'han continuat treient al carrer i l'acompanyen amb vestes, creus, impropis, ciris, fanals...

També són, però, fruit de l'esforç d'una confraria, aquest grup humà que en el passat va estar unit per la mateixa devoció o per la pertinença a un mateix gremi i avui ho està, sovint, per vincles associatius molt més personals.

I, encara, podem contemplar els passos des del punt de vista artístic, com a obres escultòriques que són: de diferents estils, construïts en diferents èpoques, amb diferents materials i acabats... Des de qualsevol d'aquests punts de vista, però, formen part del patrimoni cultural de la nostra ciutat.

La Germandat de Sant Isidre i Santa Llúcia de Reus participa en la processó del Sant Enterrament amb el pas del Davallament de la Creu. L'escena que s'hi mostra té una important tradició en la Setmana Santa reusenca i, en general, en la devoció relacionada amb la Passió.

La representació del Davallament parteix de la cita evangèlica segons la qual Josep d'Arimatea va obtenir de Pilat permís per despenjar de la Creu el cos de Crist. La trobem representada per primer cop en l'art bizantí del segle IX i, posteriorment, en relleus i grups escultòrics romànics com els de la vall de Boí, en retaules gòtics, en pintures d'època barroca...

En els seus inicis, el Davallament era un episodi purament narratiu que enllaçava les escenes de la Crucifixió i de la Resurrecció. Es representava de manera molt senzilla, amb Nicodem desclavant un dels braços de Crist, Josep d'Arimatea recollint el cadàver, la Mare de Déu besant la mà ja despenjada i sant Joan plorant prop d'ella. A finals de l'Edat Mitjana i en els segles següents, les representacions artístiques hi van afegir més personatges: Maria Magdalena plorant abraçada als peus de Crist, les altres dones prop de la Creu, dos servents enfilats dalt d'escalles per ajudar en la part més feixuga de l'operació...

A més, el Davallament va generar una peça de teatre religiós que, a Reus, es representava Divendres a la tarda a l'interior de l'església de Sant Pere, abans de començar la processó del Sant Enterrament. La representació anava a càrrec de la confraria de la Puríssima Sang, que utilitzava a l'efecte les seves dues imatges: el Sant Crist de la Creu i el Crist jacent del Sant Sepulcre. Ara bé, la confraria de Santa Llúcia també hi estava implicada, ja que en un inventari de la Sang de 1630 hi consta que el "llit sobredaurat per a fer lo Devallament de la Creu" és "de dita confraria y de la confraria dels pagesos".

En aquest context, la confraria de Sant Isidre i Santa Llúcia va construir un pas de fusta policromada amb l'escena del Davallament. S'ha dit sovint que cap a 1610 ja tenien intenció de fer-lo i que es va acabar el 1687. I, tot i que actualment no podem donar per segures aquestes dues dates, sí que podem situar-lo a finals del segle XVII o inicis del segle XVIII. És, en qualsevol cas, un dels passos més antics que es conserven avui a la ciutat, després de L'Oració a l'Hort (1616), del gremi de velers, actualment portat per la confraria de la Salle.

En aquells moments, al pas tenia cinc imatges de fusta policromada, que el 1719 van ser daurades per Joan Pau Farré. A finals del segle XIX n'hi van afegir dues més: en un dels inventaris (del segle XIX, sense data) de la Germandat se'l descriu "con 5 imágenes cuando le bajan de la cruz", mentre que en l'inventari de 1912 apareix la xifra de cinc imatges corregida i substituïda per la de set imatges "quando le bajan de la cruz".

El conjunt va ser enriquit al llarg del temps. Així, el 1755 l'argenter Josep Vilà va fer una corona de plata per a la Mare de Déu. El 1825 es va fer una corona de llauna; no sabem per a quina de les figures, però probablement per a alguna de les secundàries; el 1860 la Germandat guardava en una capsa "dos coronas de plata, la una de espinas". El 1912, el pas tenia dues coronas de plata i una tovallola per a la imatge de Jesús. Era rematat amb unes faldilles de vellut, que en els documents escrits en català s'esmenten com a "rössec" i en els castellans com a "volante". En l'inventari de 1860 s'especifica que la roba era de vellut de seda i que estava rematat "amb sas bordas".

La composició escultòrica del pas segueix l'esquema dels davallaments barrocs: el Sant Crist ha estat desclavat i el seu cos, ja a mitja alçada de la creu, forma un eix diagonal que recorre l'escena d'esquerra a dreta i de dalt a baix. Els dos personatges enfilats dalt de l'escala han acabat la feina de treure els claus i sostenen el cadàver mentre el baixen

suaument: el de la dreta aguanta el canell esquerre del Sant Crist i el de l'esquerra sosté els extrems de la tovallola amb què el fa relliscar fins a terra. Allà l'esperen dos personatges masculins drets –davant, Sant Joan i darrera, un home amb indumentària jueva i llargues barbes a sota– i dos de femenins agenollats –la Mare de Déu davant i Maria Magdalena, avui destruïda, vora els seus peus.

La primera descripció completa del pas la trobem el 1934. S'identifica així les figures: el Sant Crist, de 1,30 m d'alçada, dotat amb una corona d'argent (segurament la que apareix des de començaments de segle); Sant Josep d'Arimatea, també de 1,30 m; Sant Nicodem; un Sant Joan daurat i policromat; un altre sant que no s'identifica, també de 1,30 m d'alçada, situat davant de la creu a la seva dreta, en actitud de rebre la imatge de Crist, i la Mare de Déu orant, en talla daurada i policromada, de 0,87 m.

Ara bé, aquesta identificació no es correspon amb la distribució habitual dels personatges del Davallament. En les representacions medievals i modernes, és Josep d'Arimatea qui està al peu de la creu recollint el cos de Crist. A Nicodem, com a persona de menor categoria social, li correspon la feina més feixuga de desclavar-lo. Pensem, doncs, que Josep d'Arimatea no és un dels dos personatges enfilats dalt de l'escala, sinó l'home que rep el cos de Crist al peu de la creu, i que el document de 1934 no sap identificar. De fet, en una fotografia anterior a la guerra de 1936-39, publicada el 1959 pel *Semanario Reus*, s'observa que llavors aquest personatge agafava realment amb la mà dreta el braç dret de Crist. Un del dos homes enfilats a les escales seria Nicodem, possiblement el de l'esquerra del Sant Crist, que porta una indumentària més pròpiament hebrea.

Així mateix, cal notar que la descripció de 1934 ja no inclou la figura de Maria Magdalena, que sí apareix en la fotografia del *Semanario Reus*. Cal que ens qüestionem, doncs, si aquesta figura va ser destruïda durant la guerra o ja havia desaparegut anys abans, potser per accident o per altres causes.

El que no podem esbrinar, però, és quines d'aquestes set figures són les que es van afegir a finals del segle XIX. Probablement una fos Maria Magdalena, sense la qual la composició inicial podria tenir igualment sentit. L'altra, en canvi, és més difícil d'esbrinar. Si descartem les del Sant Crist, la Mare de Déu i els dos homes enfilats a les escales, resten només Sant Joan i Josep d'Arimatea, ambdues teòricament necessàries en tota representació del Davallament.

El 1912, el pas sortia a la processó acompanyat per 12 persones amb vestes, algunes de les quals eren noves i altres velles; fins poc abans, però, devien haver estat moltes més, ja que en l'inventari de 1912 el número 12 està escrit damunt del 24, corregit. Els portants d'aquestes vestes es distingien dels sis que carregaven el pas, que tenien uns vestits diferents. En total, doncs, l'acompanyament del pas el formaven, com a mínim, 18 persones amb indumentària pròpia.

La documentació deixa ben clara quina funció tenia el pas, si més no a finals del segle XIX, ja que se l'identifica sempre com al "misteri per la processó del Divendres Sant". Cal creure, però, que ja hi participava des de força temps abans, probablement des del moment en què va ser construït.

Ara bé, alguns anys la Germandat van dubtar sobre la conveniència que el pas acudís a la processó. Almenys al tombant del segle XIX al XX, invariablement rebien petició escrita de la Reial Congregació de la Puríssima Sang per tal que assistissin a la processó "por dar más luz" (1883). Aquesta petició era sotmesa a votació de la junta, que alguns anys (el 1893 i el 1900, per exemple) va negar l'assistència de la confraria i del pas a la processó. Pensem que cal entendre-ho en el context de la crisi que va patir la Setmana Santa reusenca en el tombant de segle i, en darrer terme, dins de la conflictivitat social i ideològica que vivia la ciutat en aquells anys.

Ja en aquests moments, el pas es deixava en exposició pública uns dies abans de la processó, un cop estava preparat. Aquesta exposició no es feia a la casa de la Germandat, sinó a les cases dels seus procuradors. El 1885 i el 1889, però, aquests van declarar que no disposaven d'un lloc adient i van demanar que el pas s'instal·lés als baixos de la casa. El 1895, un cop més el misteri es va portar a la casa del primer procurador. L'any següent van decidir tornar a exposar el pas a la casa de la Germandat; el motiu, però, van ser unes circumstàncies extraordinàries que cal entendre en un context de conflicte general: a finals de març, els membres de la confraria manifestaven que "había algunas disidencias y rumores para sorprender la procesión, y por dichos asuntos se acordó poner el misterio en la misma casa de la hermandad".

El reconeixement de la vàlua artística i històrica del pas va portar la Germandat a dipositar-lo al museu de la ciutat el 1934. En l'acord, datat l'11 de gener, queda palès l'interès de la Germandat per la conservació del conjunt, i també el reconeixement envers la seva funció dins dels actes religiosos, ja que la Germandat podia sol·licitar-lo i acudir amb ell a processons i festes religioses

Per tal de preservar-lo, el 1959 se'l va sotmetre a restauració per tal de reparar-lo dels danys soferts durant la guerra. El 2002 es va fer la primera fase del que havia de ser una restauració gradual de tot el conjunt. Malauradament, però, el pas va sortir molt perjudicat en l'ensorrament de la casa de la Germandat el dia 2 d'abril de 2002, l'endemà de Dilluns de Pasqua: un dels braços del Sant Crist es va despendre i altres figures van patir greus desperfectes. Les reparacions van durar força mesos, i es van acabar per Setmana Santa de 2004.

El pas del Davallament de la Creu que veiem avui al carrer és obra de l'esforç dels pagesos qu el segle XVII van voler fer una aportació a la processó del Divendres Sant. Però també de tots aquells que, al llarg dels segles, han contribuït a conservar i mantenir aquest element del patrimoni etnològic i artístic de la ciutat. Un element, en definitiva, del seu patrimoni cultural.

Data de publicació digital: 5/4/2005

La Biblioteca Digital és un servei de CARRUTXA en conveni amb **L'INSTITUT MUNICIPAL D'ACCIÓ CULTURAL DE REUS**

< Dissenyat i programat per Mussara Disseny >